

Donderdag 5 september 2019 | 22:00

Tivolivredenburg | Cloud Nine

**THE MUSIC THAT KEEPS US AWAKE
AT NIGHT
INSOMNIO**

PROGRAMMA

The traces that remain (2018, 14'00)

Componist Nicholas Morrish (GBR, 1989) Genomineerd Gaudeamus Award

Four sharp corners (2018, 7'30)

Componist Kelley Sheehan (USA, 1989) Genomineerd Gaudeamus Award

Vortex Temporum (1996, 40'00)

Componist Gérard Grisey (FRA, 1946-1998)

UITVOERENDEN

Insomnio

Ulrich Pöhl – dirigent

Jana Machalet – fluit

Anna Voor de Wind – (bas)klarinet

Laura Sandee – piano

Enric Monfort – slagwerk

Mieko Kanno – viool

Maria del Mar – viool

Siebe Visser – altviool

Charles Watt - cello

MET DANK AAN

STICHTING
NATIONAAL
MUZIEKINSTRUMENTEN
FONDS.NL

THE TRACES THAT REMAIN

NICHOLAS MORRISH

In *the traces that remain* gebruikt de Britse componist Nicholas Morrish geluid als een expressiemiddel voor tijd. "Ik ben voornamelijk geïnteresseerd in hoe objecten verschillende tijdsdimensies kunnen overbruggen," legt hij uit, "als een manier om te communiceren met het verleden, het heden te ervaren en voor te bereiden op de toekomst." In dit stuk doet hij dat met een basklarinet, slagwerk, cello, grammofoonspelers, sinusgolven en een trompetviool (een viool zonder klankkast maar met een hoorn die de klank versterkt). Vooral de grammofoonplaten, en dan het liefst de oude voorloper van de elpee gemaakt van schellak (een lak gewonnen uit de afscheiding van een bepaalde luizensoort), spelen een grote rol om de tijd muzikaal anders uit te drukken. Alle geluiden die Morrish gebruikt zijn ontstaan uit het productieproces van schellak (onder andere fabrieksgeluiden), die hij als aparte sonische gebeurtenissen voorbij laat komen of combineert in een meer omvattend klankbeeld: "Het stuk is een verkenning van de grammofoon als droomobject. Een soort montage of mozaïek van herinneringen, waarin de geluiden van rauwe elektri-

citeit, industrie en organische lichamen overlappen en opnieuw gecombineerd worden in een omringende en harmonische omlijsting."

Morrish gebruikt de klank van het productieproces van de schellakgrammofoons en doet dat door die geluiden op zijn eigen platen te persen. Zo vangt hij het verleden, het productieproces van het object zelf, in klank op de plaat die klinkt onder de naald van de grammofoonspeler. Ook het fysieke materiaal van het medium, in contrast met de muziek van het ensemble, interesseert hem: "Het oppervlak van de schijven tonen en verstoren deze geluiden. Hoorbaar traceren ze de geschiedenis van de geluidsopname die evenzeer bepaald is door insecten en industrie, als door muzikanten."

In "the traces that remain" British composer Nicholas Morrish uses sound as a means of expressing time. "I am particularly interested in how objects can serve as a bridge across temporal domains," he explains, "as a way of communicating with the past, experiencing the present and preparing for the future." In this piece he does that by means of a bass clarinet, percussion, cello, gramophones, sine waves and a trumpet/violin (a violin without a sound box but with a horn to amplify the sound). Above all the gramophone discs, and

then preferably the old predecessors of the LP, made of shellac (a varnish created from the secretion of a lac insect), play a major role in expressing time in a different way musically. All the sounds Morrish uses are involved in the manufacture of shellac (including factory sounds), and he presents them variously as separable sonic entities and as a more composite sonic image: "The piece is an exploration of the gramophone as a dream object. A kind of montage or mosaic of memories, in which the sounds of raw electricity, industry and organic bodies are overlaid and recombined within an ambient, harmonic framework."

Morrish uses the sounds of the manufacturing process of the shellac gramophones, doing so by pressing these sounds on to discs of his own. He thus captures the past, the manufacturing process of the object itself, in sound on the disc which is played by the gramophone's needle. The physical material of the medium, as opposed to the ensemble's music, also interests him: "The surface of the discs both reveals and distorts these voices, and audibly traces the story of sound recording, which is as much defined by insects and industry, as it is by recording artists."

FOUR SHARP CORNERS

KELLEY SHEEHAN

Het strijkkwartet *four sharp corners* van Kelley Sheehan klinkt alles behalve als een strijkkwartet. Zo ziet het er ook niet uit, behalve dan dat er op het podium wel twee violen, een altviool en een cello aanwezig zijn. Maar daar is de gelijkenis ook mee gezegd. De strijkinstrumenten liggen horizontaal op tafels. Daarnaast staan muziekstandaards met de partituur. Door de snaren van ieder instrument is visdraad gespannen dat weer vastzit aan de tafel. Geluid ontstaat doordat de uitvoerders de pagina's van de partituur omslaan, de muziekstandaards verstellen, of de strijkinstrumenten, al dan niet het visdraad, bewegen. Dat levert een heel palet aan ruisachtige klanken op.

Sheehan omschrijft *four sharp corners* niet zozeer als een compositie maar als "een object dat niet alleen uitgevoerd moet worden, maar ook aangeraakt en gemanipuleerd." Het heeft iets weg van "haptische poëzie," schrijft ze, "waar karakteristieken van typografie en sculptuur worden gecombineerd." Net als bij deze vorm van poëzie, die een esthetisch effect teweegbrengt tussen zien en voelen, gaat het Sheehan om de lichamelijke aanraking: "Aanraken is

een ervaring die de fysieke dimensie van het geheugen aanboort. Er ontstaan andere beelden en emoties dan bij het normaal bespelen van een instrument." Zo staan er aanwijzingen in de partituur hoe de partituur zelf, met welke snelheid en hoeveel lawaai, omgedraaid moet worden. "Dat vereist een nauwer contact met het werk. Bij iedere pagina kan je je eigen betekenis belichamen. Betekenis ontstaat niet alleen uit gevoelens, gedachtes en herinneringen maar, ook door de sensaties en bewegingen van je vingers en handen die een oppervlak aanraken."

Dat beschrijft ze ook in een interview, met de blog Musica Kaleidoskopea, als haar eerste muzikale ervaring: "Op de basisschool legde ik mijn oor plat op tafel en bewoog mijn hand vlak naast mijn oor over het gelamineerde oppervlakte. Daarna ging ik rechtop zitten en herhaalde de beweging. Het verschil in klankkleur fascineerde en plezierde mij. Ik heb hier veel tijd aan besteed, luisteren naar mijn vingers die over het oppervlak schrapen. Eigenlijk improviseerde ik voor ik het woord kende."

The string quartet "four sharp corners" by Kelley Sheehan sounds nothing like a string quartet. It also doesn't look like one, except that two violins, a viola and a cello are

present on the stage. But that is where the similarity ends. The stringed instruments lie horizontally on tables beside which are placed music stands bearing the score. Fishing line is stretched between the strings of each instrument and fastened to the table. Sound is produced when the performers turn the pages of the score, or adjust the music stands, or move the stringed instruments, with or without the fishing line. This produces a whole palette of noise-like sounds.

Sheehan describes "four sharp corners" as not so much a composition but more as "an object not only to be performed, but to be touched and manipulated." She compares it to Haptic poetry "which combines characteristics of typography and sculpture". Just as with this genre of poetry, which produces an aesthetic effect between seeing and feeling, Sheehan's priority is physical touching: "Touching is a visceral experience that taps into the physical dimension of memory, recalling different images and feelings than those evoked by playing an instrument 'normally'." For example, the score contains instructions prescribing how the pages of the score itself must be turned, and at what speed and with how much noise. "That requires close contact with this work. Touching each page of this score will enable you to embody your own meaning for each page. Meaning emerges not only from your own feelings, thoughts, and memories, but also from the sensations

and movements of your fingers and hands touching each surface."

In an interview with the blog *Musica Kaleidoskopea* she describes this as her first musical experience: "In elementary school, I used to put my ear flush against my desk and run my hand along the laminated surface that would be next to my ear. I'd then sit up and do the same gestures across the desk and the difference in timbre fascinated and delighted me. I'd spend a lot of time listening to my fingers scrape across the surface – essentially improvising before I knew the word."

VORTEX TEMPORUM

GÉRARD GRISEY

Vortex Temporum, van de Franse componist Gérard Grisey, is een draaikolk van tijd. In dit stuk voor fluit, klarinet, piano, viool, altviool en cello, draait het voor Grisey niet om de thematische ontwikkeling van zijn notenmateriaal: "Ik droom er al jaren van om het materiaal af te schaffen ten gunste van pure tijdsduur. Wellicht is *Vortex Temporum* slechts het verhaal van een arpeggio (gebroken akkoord waarvan de tonen niet gelijktijdig maar na elkaar worden gespeeld) in de ruimte en door de tijd, voorbij ons auditieve venster, dat mijn geheugen deed wervelen in de maanden dat ik dit stuk schreef."

Om die tijdservaring te bereiken ontleedt Grisey zijn muzikale materiaal tot op de geluidsgolf. *Vortex Temporum* bestaat uit drie delen, waarvan ieder deel aan een andere componist is opgedragen. Het eerste deel, opgedragen aan de Zwitserse componist Gérard Zinsstag, is opgedeeld in drie secties waarin Grisey werkt met verschillende geluidsgolven: de sinus, de blokgolf en de zaagtand. Iedere golf heeft een eigen klankkarakter dat Grisey instrumenteert in "wervelende formules," "puntige ritmes en een pianosolo. De golven "ontvouwen

een tijd," schrijft hij, "die ik kwalificeer als jubelend, als gearticuleerde tijd en het ritme van de menselijke ademhaling."

Het tweede deel is opgedragen aan de Italiaan Salvatore Sciarrino, en "gebruikt identiek materiaal maar in uitgerekte tijd. [...] Ik probeer in die traagheid een gevoel van sferische en duizelingwekkende beweging te creëren." De noten stijgen en dalen en daardoor ontstaat "een soort dubbele rotatie, een continue spiraalvormige beweging die zich om zichzelf heen windt."

Tot slot het derde deel, dat is opgedragen aan de Duitser Helmut Lachenmann. Het is een soort reflectie van de voorgaande delen, waarin Grisey de ritmiek en de harmonie manipuleert en op nieuwe manieren laat terugkeren. Daardoor kan de luisteraar een andere textuur waarnemen en de muzikale tijd op geheel nieuwe wijze ervaren.

Grisey legt verschillende "tijdsvelen" uit in de drie delen die allemaal met elkaar samenhangen. Hij onderzoekt hetzelfde materiaal en diept het uit op verschillende momenten in het stuk. *Vortex Temporum* draait om de manipulatie van tijd en de ervaring daarvan. Hoewel het materiaal in steeds andere vorm terugkeert, gaat het hier niet om herkenbare

melodieën of akkoordenschema's. Wel wordt je zo'n veertig à vijfenveertig minuten ondergedompeld in golvende muzikale bewegingen waarin de tijd zich uitrekt en samenbalt.

French composer Gérard Grisey's "Vortex Temporum" is a whirlpool of time. In this piece for flute, clarinet, piano, violin, viola and cello, Grisey is not concerned with the thematic development of his choice of notes: "I have dreamed for years of dispensing with the material in favour of mere duration. Maybe "Vortex Temporum" is merely the story of an arpeggio (broken chord whose notes are played not simultaneously but in quick succession) in space and through time, past our auditive window, which made my memory spin during the months I was writing this piece."

To achieve this temporal experience, Grisey dissects his musical material down to the sound wave. "Vortex Temporum" consists of three parts, with each part being dedicated to a different composer. The first part, dedicated to the Swiss composer Gérard Zinsstag, is divided into three sections in which Grisey works with different sound waves: the sine wave, square wave and serration wave. Each wave has its own sound character which Grisey assigns to the instruments in "swirling formulas," "sharp rhythms" and a piano solo. "The waves," he writes, "unfold a time which

I characterize as rejoicing, as articulated time and the rhythm of human breathing."

The second part is dedicated to the Italian Salvatore Sciarrino, and "uses identical material but over an expanded period. [...] By means of this slowness I am trying to create a feeling of spherical and dizzying movement." The notes rise and fall and this results in "a kind of double rotation, a continuous spiral movement which winds around itself."

Finally the third part, which is dedicated to the German composer Helmut Lachenmann. It is a kind of reflection on the previous parts, and in it Grisey manipulates the rhythm and harmony and causes them to return in new ways. This allows the listener to discern a different texture and to experience the musical time in a totally new context.

Grisey spreads various "time fields" over the different parts, which are all linked to each other. He explores the same material and develops it at different moments in the piece. "Vortex Temporum" revolves around the manipulation of time and the experiencing of it. Although the material keeps returning in different guises, this is not a case of recognizable melodies or chord schemes. However, for between forty and forty-five minutes you are immersed in undulating musical movements in which time stretches and contracts.

GAUDEAMUS AGENDA

10 oktober 2019 | TivoliVredenburg

Club Fluxus: The Chronometer's

Orchestra ft. Matangi Quartet

5 maart 2020 | TivoliVredenburg

Club Fluxus: Maya Fridman & Diamanda

Dramm

26 oktober 2019 | Nicolaikerk

Jacob Lekkerkerker: Cathedral Mobile

9 april 2020 | TivoliVredenburg

Club Fluxus: Oerknal

31 oktober 2019 | Kunstruimte Kuub

Germaine Sijstermans

7, 8, 9 en 10 en november 2019 | diverse
locaties

Gaudeamus @Le Guess Who?

14 november 2019 | TivoliVredenburg

Club Fluxus: Perforator

28 november 2019 | Kunstruimte Kuub

Vincent van Amsterdam

16 januari 2020 | TivoliVredenburg

Club Fluxus: But What About

6 februari 2020 | TivoliVredenburg

Club Fluxus: Amstel Quartet & Keuris

Quartet

21 februari 2020 | Kunstruimte Kuub

Alistair Sung

GAUDEAMUS AWARD

Na het slotconcert van het festival wordt de Gaudeamus Award 2019 uitgereikt aan een van de vijf genomineerde componisten. Juryleden Clara Iannotta, Gerhard Stäbler en Yannis Kyriakides selecteerden uit 285 scores uit 33 verschillende landen vijf jonge muzikpioniers: Remy Siu, Nicholas Morrish, Stefan Maier, Kelley Sheehan en Scott Rubin.

De Gaudeamus Award is een stimuleringsprijs voor jong talent en een opdracht om een nieuw stuk te maken voor Gaudeamus Muziekweek 2020.

After the festival's final concert, the Gaudeamus Award 2019 will be presented to one of the five nominated composers. Jury members Clara Iannotta, Gerhard Stäbler and Yannis Kyriakides selected out of 285 scores from 33 different countries five young music pioneers: Remy Siu, Nicholas Morrish, Stefan Maier, Kelley Sheehan and Scott Rubin.

The Gaudeamus Award is an incentive prize for young talent and a commission to create a new piece for Gaudeamus Muziekweek 2020.

IN 2020 KLINKEN WE OP 75 JAAR MUZIEKPIONIERS!

En dat gaan we groots vieren. Meer weten over onze toekomstplannen? Ga naar gaudeamus75.nl

IN 2020 WE CELEBRATE 75 YEARS OF MUSIC PIONEERS!

*And this will be celebrated in grand fashion.
Curious about our plans for the future? Please visit gaudeamus75.nl*